

CAMPINIA

driemaandelijke uitgave van het
Streekarchief Zuid-Oost Brabant

14e jaargang, nr. 53

april 1984

Redaktie : Streekarchief Zuid-Oost Brabant, rayondepot Oirschot
Postbus 144, 5688 ZJ Oirschot
telefoon 04997 - 5245

INHOUD

De prijs van een abonnement bedraagt *f* 17,— per jaar, bij vooruitbetaling te voldoen op postgirorekening 47.16.46 van het Streekarchief Zuid-Oost Brabant te Eindhoven, onder vermelding van "Campinia".

De prijs van losse nummers bedraagt *f* 4,25 per stuk. Ook nummers van voorgaande jaargangen zijn nog in beperkte aantallen bij de redaktie te bestellen.

Indien opzegging niet schriftelijk is medegedeeld vóór 1 december van het lopende jaar, wordt het abonnement automatisch met een jaar verlengd.

Copyright : Streekarchief Zuid-Oost Brabant.
Lay-out en drukwerk : Maras Drukkerij, Middelbeers.

Overname van artikelen of gedeelten daaruit is meestal toegestaan. U dient dit wel van te voren schriftelijk aan te vragen bij de redaktie.

ISSN 0166-6959

Omslag : gedeelte uit de kaart Ducatus Brabantiae
van Jacob van Deventer, uit 1558.

	blz.
I. Het kleine godsdienstige monument in Meerveldhoven en Zeelst door Jacq. F.C.M. Bijnen	52
De oudst herkenbare revolutie in Oirschot door J. Lijten	57
waarin opgenomen: Lijst van schepenen van Oirschot tot 1400	61
111. Het Rederijkersgilde van Sint Catharien door Toke van de Ven - Lommers	66
IV. Oirschotse zoen-accoorden A. Zoenen wegens doodslag nrs. 36 - 40 door J. Lijten m.m.v. L. v.d. Mierden	67
V. Hulpmiddelen bij archiefonderzoek	79
Mededeling	95

I. HET KLEINE GODSDIENSTIGE MONUMENT

in Meerveldhoven en Zeelst
door Jacq. F.C.M. Bijnen

WEGKRUIS PROVINCIALEWEG, MEERVELDHOVEN

Aan de voet van het kruis staat op een bronzen plaat de tekst:
*Aan den Z.E. Heer F. v. Wetten, O Praem. v.d. Abdy v. Grimbergen
Op zijn gouden priesterfeest uit dankbaarheid aangeboden door
parochianen, familie en vrienden.
Meerveldhoven, 8 april 1940, Cephass St. Faec.*

Omschrijving:

Een hardhouten kruis met bronzen corpus. Daarboven, vast op het kruis twee dakvormig bevestigde schutplanken, met daaronder een lantaarn met elektrische verlichting. Voor het kruis een houten knielbank. Het geheel staat in een bloemperk, afgezet met spoorbielzen. Kruis en perk worden goed onderhouden.

Plaats:

Dit kruis staat sinds 1977 aan de Provincialeweg tegenover het pand met huisnummer 66. Daarvoor stond het aan de overzijde van de weg, rechts naast het pand met nummer 70. De ondergrond is eigendom van de gemeente Veldhoven.

Oprichting:

Bij gelegenheid van het gouden priesterfeest van de Norbertijner pater Johannes Franciscus van Wetten, op 8 april 1940, werd aan hem dit wegkruis aangeboden. Het ontwerp is van de Amsterdamse kunstenaar Cephass Stauthamer. Het kruis werd op 28 april 1940 onder grote belangstelling door pater Van Wetten, bijgestaan door deken Van de Ven, plechtig ingezegend.

Pater van Wetten werd geboren te Meerveldhoven op 15 november 1863. Hij was Premonstratenzer-kanunnik der Abdij van Gimbergen en droeg zijn eerste H. Mis op te Meerveldhoven op 20 april 1890.

Gedurende zijn missie-arbeid in Canada bekleedde hij een pastoraat in Wetaskiwin in de provincie Alberta. Hij overleed op 8 juni 1948.

H. HART-BEELD BLAARTHEMSEWEG, ZEELST

Omschrijving:

Het beeld is gemaakt uit zachte natuursteen en staat op een hardstenen zuil van ca. 1,60 meter hoog. Helaas is de rechter hand van het beeld er af. Verder verkeert het in een goede staat van onderhoud. Het beeld is vervaardigd door de beeldhouwer August Falise uit Wageningen.

Plaats:

Dit beeld staat in een plantsoentje aan de overzijde van de R.K. pastorie aan de Blaarthemseweg. Tot voor enkele jaren stond het op ongeveer 35 meter ter linkerszijde van de huidige plaats aan de hoek van de weg. De grond is eigendom van de R.K. parochie van de /1. Willibrordus.

Oprichting:

Op 19 juni 1926 werd dit beeld aan de toenmalige pastoor van Zeelst geschonken bij gelegenheid van zijn 40-jarig priesterschap. Het was een geschenk van de gehele parochie. Een speciaal comité had hiervoor 2300 à 2400 gulden ingezameld on-

Opschrift voorkant zuil:
KOMT TOT MIJ.

Linker zijkant zuil:
*Bij het 40-jarig priesterfeest van pastoor J.J. Kluytmans
aangeboden door de parochianen van Zeelst, a.d. 19 juni 1926.*

Rechts op de voet van het beeld de naam van de maker:
Aug. Falise, 1926.

der de parochianen. Onder grote belangstelling werd het door de pastoor op die dag ingezegend.

Pastoor Joannes Josephus Kluytmans was geboren te Oisterwijk op 21 februari 1861 en pastoor te Zeelst vanaf 23 september 1905 tot aan zijn overlijden in oktober 1926.

KAPEL "MARIA TER WELSCHAP" TE STRIJP, EINDHOVEN

In de console een gedenksteen met de tekst:
*"Moeder Maria ter Welschap uit dankbaarheid voor Uwe bescherming
v.d. oorlog 1940/'45, 1 Nov. Anno Sancto 1950,
De Parochie St. Theresia."*

Omschrijving:

Bakstenen aan drie zijden open gebouwtje met een leien puntdak. Een vierkant grondoppervlak met zijden van ca. 3,5 meter.

In de kapel staat op een gemetselde console een uit hout gebeiteld Mariabeeld. Oorspronkelijk stond er een ander Mariabeeld. Jammer genoeg hebben vandalen tot tweemaal toe een Mariabeeld dermate beschadigd dat herstel onmogelijk was. Bij een van deze vernielingen werd het beeld zodanig beschadigd, dat het de beeltenis van de H. Maria in een gewaad met korte mouwen liet zien. Hierdoor ontstond in de volksmond de benaming: "het kapelletje van Maria met de korte mouwtjes".

Het huidige beeld dateert uit 1895 en is gemaakt door de Bossche beeldhouwer H. van der Geld.

Gedurende de maanden mei (Mariamaand) en oktober (rozenkransmaand) staat dit kapelletje in de bijzondere belangstelling.

Plaats:

De kapel staat in een plantsoentje met hoge bomen aan het kruispunt Sliffertsestraat - Heerbaan. Het staat met de achterkant naar de Sliffertsestraat gekeerd. De grond werd destijds door de familie Brans beschikbaar gesteld. In een later stadium heeft de gemeente Eindhoven de grond overgenomen, waarbij de clause is opgenomen, dat het kapelletje nooit mag worden verwijderd. De kapel is derhalve van de St. Theresia-parochie van Strijp.

Oprichting:

Het kapelletje is een geschenk van de parochianen van de Theresiaparochie aan wijlen kapelaan Van Oort. Het werd hem aangeboden bij gelegenheid van zijn 12½ jarig priesterfeest.

Het is geplaatst uit dankbaarheid aan de H. Maagd Maria, dat door haar voorpraak gedurende de oorlog het stadsdeel Strijp, i.c. de Theresiawijk, gespaard is gebleven voor rampen.¹⁾

1) Verschillende gegevens, ontleend aan een artikel van Paul Peeters in het parochieblad van de Theresiaparochie, 1983.

II. DE OUDST HERKENBARE REVOLUTIE IN OIRSCHOT

door J. Lijten

Op 2 juni 1983 hield professor Dr. K.F.E. Veraghtert voor het T.I.H.O. een uiteenzetting over enige handelsverdragen, gesloten tussen België en Nederland in de negentiende eeuw, en met name over de effectiviteit van die verdragen. Het was een amptelijke van een bijdrage die hij verzorgde met Ingrid van Berkel.¹⁾ Zijn aanpak, om zo duidelijk mogelijk de resultaten van overeenkomsten te analyseren, inspireerde mij, om deze methode - op bescheiden schaal - toe te passen op de oudste te documenteren omwenteling, die in Oirschot heeft plaatsgevonden. Het kan leerzaam zijn, om na te gaan, of accoorden op lager en dus beter overzienbaar niveau meer of minder effect sorteren - en dan ook hoeveel meer of minder - dan accoorden op hoger niveau. De bedoeling van dit artikel is, om vergelijkingsmateriaal aan te bieden van één accoord, gesloten op het allerlaagste, plaatselijke niveau.

Wij zijn in de gelukkige omstandigheid, dat vrij goed is na te gaan, hoe de bestuursituatie in Oirschot was vóór en na de omwenteling, die werd vastgelegd in de oorkonde van hertogin Johanna van 1378.²⁾ Men zal misschien opmerken, dat er dan geen sprake is van een accoord maar van een beslissing van boven af. Het is echter niet juist, om de betreffende oorkonde als zodanig te zien. Een dergelijke centralistische bestuursuitoefening was voor die tijd ondenkbaar. Als het een beslissing van boven af zou zijn geweest, is het ook onverklaarbaar, dat de regeling voor Oirschot zozeer afwijkt van de regeling voor de meeste belangrijke plaatsen in de Meierij.³⁾ Als de Oirschotse mensen de kwestie aan de hertogin hadden voorgelegd, voordat zij tot een overeenstemming waren gekomen, had de hertogelijke raad zich met de zaak moeten bemoeien en zou deze bemoeienis en de argumenten voor de beslissing in de akte genoemd zijn. Ook de onvolledigheid van de akte is een argument voor de mening, dat de beslissing niet van de hertogin is uitgegaan. Uit de tekst blijkt alleen, dat de schepenen het eerste jaar na hun aftreden niet herbenoembaar zouden zijn en in dat jaar de functie van gezworenen zouden vervullen. Slechts uit de constante traditie in Oirschot blijkt, dat zij ook het tweede jaar niet herbenoembaar waren en dan de functie van raadsliden vervulden. Er moest dus meer zijn afgesproken dan de hertogin heeft opgenomen in de akte. Van deze traditie vonden wij ook elders geen authentieke formulering, wat verklaarbaar voorkomt, omdat zij nooit bestreden is.

Dat het onderling accoord van de Oirschotse mensen in een hertogelijke akte werd vastgelegd, was niet vreemd. Immers voor een verandering in de plaatselijke bestuursstructuur had men de hertogelijke goedkeuring en bekrachtiging nodig. Daarnaast was het ook gewenst, dat een dergelijke ingrijpende beslissing, die zeker niet zonder strijd tot stand gekomen was, door een buiten-Oirschotse en liefst een hogere instantie werd geregistreerd.

Wanneer er gesproken wordt over revolutie, denkt men gemakkelijk aan een volksoproer. Het is echter duidelijk, dat een revolutie meestal niet van onder af op groeit, maar georganiseerd wordt door de sub-top. Of in Oirschot in de veertiende eeuw de bevolking in groten getale gemoeid is geweest in de strijd op bestuurlijk niveau, blijft een open vraag. Er is geen enkele aanwijzing voor. Zeker heeft de sub-toplaag zich verzet tegen het steeds kleiner worden van de oligargische groep van regenten. In feite hebben in Oirschot de zittende schepenen bepaald, wie het volgend jaar schepenen zouden zijn. Dikwijls werden zittende schepenen ook weer voor het volgend jaar benoemd. Het is zelfs meermalen voorgekomen, dat de complete ploeg van zeven schepenen in het opvolgende jaar aan het bewind bleef.

Hoewel de Oirschotse schepenprotocollen bij de brand van de kerk in 1463 verloren zijn gegaan, kunnen we toch de lijst der schepenen vóór die tijd tot een hoog percentage opmaken, omdat de Oirschotse schepenen de gewoonte hadden - in afwijking van de schepenen der meeste andere plaatsen - om in de aanhef van bijna alle akten de namen van alle schepenen in min of meer hiërarchische orde te vermelden. Helaas beschikken we niet over de namen der gezworenen en raadslieden. Wel weten we, dat er reeds in 1337 gezworenen waren en ook, dat hun speciale taak bestond in het beheren van de gemeynt.⁴⁾ Voor het bestaan van raadslieden vóór 1378 is geen enkele positieve aanwijzing, maar als deze derde stoel in het regentencollege in dat jaar zou zijn ingevoerd is het zwijgen van de akte over zulk een belangrijke vernieuwing onbegrijpelijk. Wij zullen ons noodgedwongen moeten beperken tot de ambtswisseling bij de schepenen.

Het is begrijpelijk, dat degenen, die in aanmerking meenden te komen voor een schepenfunctie, met lede ogen zagen, dat de zittende schepenen trachtten nieuwkomers te weren en daarom zichzelf herhaaldelijk herbenoemden. Hoe zij hun aktie hebben gevoerd, blijft in het duister. Wij kennen alleen het resultaat, dat werd vastgelegd in de bepaling, dat de aftredende schepenen in het opvolgende jaar gezworenen zouden zijn. Slechts uit de constante praktijk, die vanaf 1378 gevolgd werd, blijkt dat tevens overeengekomen moet zijn dat zij het daarop volgende jaar raadslieden zouden zijn en pas in het derde jaar na hun aftreden herbenoembaar zouden worden als schepenen.

Als deze afspraak geëffectueerd werd, zouden in de loop van twee jaar vele nieuwe personen tot de groep der regenten toetreden, waarna de mogelijkheid reëel was, dat de gelederen van deze enigszins uitgebreide groep van regenten zich weer zouden sluiten. De sub-top, nu top geworden, had dan zijn doel bereikt en wat was meer voor de hand liggend dan te trachten deze positie te consolideren? We willen daarom in twee tabellen de successie der schepenen tot 1378 en die na 1378 vergelijken. Om tot een duidelijke vergelijkingsmogelijkheid te komen, hebben wij de 22 jaren tot en met 1378 vergeleken met de 22 jaren daarna. Wij beperkten ons tot die 22 jaar, omdat vóór 1356 te weinig schepenen bekend zijn om ons tot enige conclusie te kunnen voeren. In beide perioden van 22 jaar zijn van 5 jaar de

namen der schepenen niet bekend. Daardoor zijn wel verscheidene jaren onvergelijkbaar, maar wij houden genoeg vergelijkbare jaren over, om tot een gefundeerde conclusie te komen.

De eerste kolom maakt ons duidelijk, dat in die periode over het algemeen de meerderheid der schepenen van het ene jaar in het volgende jaar weer schepenen waren. Uit de tweede kolom blijkt, dat de schepenen inderdaad niet terugkeerden vóór het derde jaar. De ene (schijnbare) uitzondering is, dat een schepen van 1379 in 1380 weer optreedt. Althans de naam Henrick van Aerle komt in beide jaren voor. Er kunnen natuurlijk twee personen met dezelfde naam geweest zijn en gezien de dwingende taal der cijfers over de gehele lijn menen we dat te mogen aannemen, zodat wij concluderen, dat het effect van het accord van 1378 100 procent geweest is. Ook een controle over de volgende anderhalve eeuw leverde geen enkele herbenoeming van een schepen op vóór het derde jaar.

Oirschot neemt hiermee een unieke positie in binnen de Meierij, waar, zover ons bekend is, nergens een dergelijke regeling gold.

Een verklaring voor de uitzonderlijke effectiviteit lijkt voor de hand liggend. In twee jaar tijds was het oligargische regentencollege meer dan verdubbeld. Het was zaak voor deze nieuwkomers, om geen enkele schending toe te laten. Dan zou het hek van de dam zijn en zouden zij weer gemakkelijk door de oudere zware jongens worden verdrongen. Maar ook voor de oude regenten was het zaak aan de afspraak vast te houden, anders zou opnieuw een kleine oligarchie kunnen ontstaan, waar zij buiten gesloten werden.

Als onze redenering juist is, komt er een argument extra om de groep gesloten te houden. Men komt slechts om de drie jaar aan de beurt om schepenen te worden, zodat een onderbreking van de regelmaat een grotere kans meebrengt om niet meer herbenoemd te worden. Wij hebben de mogelijkheid om het percentage schepenen, dat na drie jaar herbenoemd werd vóór en na 1378, te vergelijken. In de 13 jaar vóór 1378, waarover deze berekening kan worden gemaakt, werden 46 schepenen benoemd, die drie jaar daarvoor ook schepenen waren geweest, dat is juist boven 50% van de in totaal 91 benoemde schepenen. In de 12 jaren na 1378, waarover deze gegevens beschikbaar zijn, werden 53 schepenen benoemd, die drie jaar daarvoor ook schepenen waren, dat is iets boven 62% van de in totaal 84 benoemde schepenen. Een duidelijke toename dus, die een bevestiging is van onze zienswijze.

Men kan uit één geval natuurlijk geen algemeen geldende conclusie trekken. Wij menen echter een tendens te bespeuren in deze richting: hoe kleiner de schaal, hoe concreter en beter controleerbaar de afspraak, des te groter zal de effectiviteit van een overeenkomst zijn.

	1	2	3
1357	6		
1358			
1359		5	4
1360	7		5
1361			
1362		5	5
1363	7		5
1364	7	7	
1365	4	4	4
1366	7	4	4
1367	3	3	2
1368	4	2	2
1369			
1370		7	4
1371		-	-
1372		2	
1373	7	-	
1374	6	6	
1375	4	3	3
1376	6	3	3
1377			
1378		3	3

Kolom 1: Aantal schepenen dat in het voorgaande jaar ook schepen was

Kolom 2: Aantal schepenen dat twee jaar van te voren ook schepen was

Kolom 3: Aantal schepenen dat drie jaar van te voren ook schepen was

- : niet vergelijkbaar

LIJST VAN SCHEPENEN VAN OIRSCHOT TOT 1400

Ofschoon het de algemene regel was bij de Oirschotse schepenbank om in haar akten de namen van de zeven schepenen te noemen, zijn er wel uitzonderingen, zodat wij van enkele jaren de namen van minder dan zeven schepenen kennen.

Sommige mensen schijnen geneigd te zijn om aan te nemen, dat er geen schepenbank bestond of dat deze althans geen schepenakten heeft uitgegeven vóór het jaar, waaruit een akte bekend is. Dit gaat natuurlijk niet op. Een duidelijk bewijs hiervoor vonden wij in het Oirschots schepenprotocol van 1542, waar bij een opwinning een beroep werd gedaan op "scepnenbrieven van Bocxtel ende van Oirschot onder date dusent driehondert ende achte opten jairdach".⁵⁾

Onze lijst zal enkele afwijkingen te zien geven van eerdere publikaties door andere auteurs, die uitgingen van het gebruik van de Paasstijl door de Oirschotse schepenen naar analogie van het algemeen gebruik in de Meierij. Voor zover wij hebben kunnen nagaan, gebruikten de Oirschotse schepenen in hun akten steeds Kerststijl, terwijl de schepenen ook met Kerstmis op- en aftreden. Zij hebben dit volgehouden - met een korte onderbreking rond 1487, toen een nieuwe secretaris enkele jaren jaardagstijl gebruikte - tot na 1540. In dat jaar gingen de Oirschotse schepenen op- en aftreden op de jaardag (1 januari). Niet zolang daarna, maar de exacte datum is nog niet vastgesteld, gingen zij over op jaardagstijl.

Na overweging van voor en tegen hebben wij de bronvermelding achterwege gelaten, omdat wij meenden te moeten kiezen tussen geen bronvermelding of volledige bronvermelding met eventuele uitleg. De enkele lezer, die in een bepaald geval de bron wil verifiëren, kan zich te allen tijde tot het rayondepot Oirschot wenden.

Er is een reële mogelijkheid, dat uit ons onbekende archieven ontbrekende Oirschotse schepenen voor den dag komen. Voor alle tips houden wij ons gaarne aanbevolen.

	1	2	3
1379	0		3
1380	1	0	
1381			
1382		0	3
1383			
1384		0	
1385			
1386		0	
1387			
1388		0	
1389	0		4
1390	0	0	
1391	0	0	6
1392	0	0	5
1393	0	0	6
1394	0	0	4
1395	0	0	5
1396	0	0	4
1397	0	0	4
1398			
1399		0	5
1400	0		4

- 1343 Danel Voren Bertensoen
Henric Jordens Brantsoen
Didderic van Overlaer
Gherart van Mellincrode
- 1349 Danel van den Stadecker
Godevart van der Ameyden
Didderic van Overlaer
Gherart van Mellincrode
Didderic Willemszoen van Aerle
Jhan van Blaertem
- 1351 - 1352
Danel van den Stadecker
Gerit van Mellincroede
Godevaert van der Ameyden
Didderic Willemszoen was van Aerle
Didderic van Overlaer
Heinric van Heersel
Johan van Blaerthem
- 1356 Godevaert van der Hameyden
Henric Brant
Henric van Aerle
Jan die Moelner *)
Didderic Didderics Neven zoen
Didderic van Overlaer
Jan Eckermans
*) is vermoedelijk Jan van Blaerthem
- 1357 Godevaert van der Hameyden
Henric Brant
Heinric van Aerle
Jan van Blaertem
Didderic Didderics Neven zoen
Didderic van Overlaer
Jan Eckerman
- 1359 - 1360
Heinric Brant
Jan van Blaertem
Didderic Didderics Neven zoen
Didderic van Overlaer
Jan Eckerman
Hein Goeswynssoen
Daneel Henrics 's Crommen zoen
- 1362 - 1363 - 1364
Henric Brant
Jan van Blaertem
Diederic Diederic Neven zoen
Jan Eckerman
Henric Goeswynszoen
Godevaert van Rutte
Diederic van Westelbeerse
- 1365 - 1366
Jan Eckerman
Didderic Didderics Neven zoen
Goedevaert van Rut
Willem Andriessoen van Straten
Didderic van Westelberse
Heinric Janssoen van der Capellen
Maes van der Capellen
(v.d. Snepscoet)
- 1367 Henric Brant
Henric van Aerle
Art van der Braken
Danel Henrics Crommen zoen
Willem Andriessen (van Straten)
Didderic Didderics Neven zoen
Maes van den Snepscoet
- 1368 1370
Henric Brant
Henric van Aerle
Art van der Braken
Henric Vos van Beers
Didderic Didderics neven zoen
Didderic van Westelbeers
Art van den Hoevel
- 1372 Henric Brant
Diederic Diederics Neven zoen
Willem Andriessoen (van Straten)
Jan Ackerman
Jan Henricssoen Crommen
Peter van de Loect
Joerden van der Teynden

- 1373 Hendrick Brant
Didderick Diddericx Neven soen
Willem Andriessoen van Straten
Jan Eckerman
Jan die Cromme
Peter van den Loect
Jordaen van der Teynden
- 1374 Diederic Diederics Neven zoen
Willem Andriessoen (van Straten)
Jan Eckerman
Jan Henricssoen Crommen
Peter van den Loect
Henric Arts Snyders
Jorden van der Teynden
- 1375 Willem Andriessoen (van Straten)
Henric van Arle
Didderic Henrics Crommen zoen
Peter van den Loect
Henric Arts Snyders zoen
Jorden van daar Teynden
Jan van der Hofstat
- 1376 Willem Andriessoen (van Straten)
Henric van Arle
Diederic Henricssoen Crommen
Peter van den Loect *)
Jorden Brant
Jorden van der Teynden
Jan van der Hofstat
*) vervangen door Goeswyn van der Meere
- 1378 Wilhem Andriessoen (van Straten)
Jan die Cromme
Henrick Voss
Goeswyn van der Meer
Jan van der Hofstat
Jan die Walsch
Jorden van der Teynden
- 1379 Wouter van Audenhoven
Wouter van Aerle
Henric van Aerle
Jan Rutgerssoen van Audenhoven
Jorden Brant
Peter van den Loect
Henric Smit
- 1380 Jan van den Stadecker
Willem van Aerle
Henric van Aerle
Gylis Zegherszoen
Dideric die Cromme
Jan van den Raffendonc
Godevaert Eckermans van Best
- 1382 Wouter van Audenhoven
Henric Vos van Beers
Jan Rutgerssoen van Audenhoven
Peter van den Loect
Govaert Govaerts van den Meerven
Peter van den Scoet
Henric Gerits Bertensoen van Aerle
- 1384 Willem Andriessoen (van Straten)
Jen die Cromme
Jan van den Stadecker
Jorden van der Teynden
Jan die Walsche
Goeswyn van der Meer
Jan van der Hofstat
- 1386 Heinric Vos van Beerse
Jan Rutgherssoen van Oudenhoven
Diederic die Cromme
Joerden Brant
Godevaert Eckermans
Jan Henricssoen van Aerle
Joerden van den Braken
- 1388 Wouter van Audenhoven
Alaert Wuest
Arnt van der Braken
Godevaert Brant
Corstiaen die Cromme
Peter van den Scoet
Peter van den Loect

1389 Henric Vos
 Jorden Brant
 Wouter van Gunterslaer
 Godevaert Eckermans
 Willem van Heersel
 Jan Henrickssoen was van Aerle
 Jan die Gruyter van Roedereyghen

1390 Willem Andriessoen van Straten
 Jorden van der Teynden *)
 Gosewyn van der Mere
 Jan van der Raffendonck
 Jan van der Hofstat
 Henrick Janssoen van den Schoet
 Didderick Goeswyn Didderies
 Neven soen
 *) vervangen door Jan die Crom

1391 Wouter van Audenhoven
 Alaert Wuest
 Arnt van der Braken
 Goedevert Brant
 (= Goedevert van den Meerven)
 Corstiaen die Cromme
 Peter van den Loect
 Jan Henricksoen was van Jans
 (= Jan Heynen Aelbrechts van Best)

1392 Willem van Aerle
 Henric Vos
 Joerden Brant
 Jan die Gruyter van Rodereyghen
 Goedevert Eckermans
 Wouter van Gunterslaer
 Arnt Heylwich Ghene soen

1393 Willem Andriessoen was
 (van Straten)
 Jan van der Raffendonck
 Jan die Cromme
 Gosewyn van der Meer
 Jan van der Hofstat
 Hendrick Janssoen was van den Scoet
 Diederick die Scoenmaker

1394 Wouter van Audenhoven
 Peter van den Loect
 Jan Bruijsten
 Godevaert van den Meerven
 Jan Henrickssoen was van Aerle
 Jorden van der Teynden
 Jan Henrickssoen was van Jans

1395 Henric Vos
 Jorden Brant
 Godevert Ackermans
 Wouter van Gunterslaer
 Henric Ghene
 Godevert Godevert Deliën
 Arnt Heylghene

1396 Willem Andriessoen van Straten
 Jan van der Raffendonck
 Jan die Cromme
 Jan die Gruter van Rodereyghen
 Henric van der Schoet
 Peter van der Schoei.
 Jan van Boirt

1397 Wouter van Audenhoven
 Jan Bruysten
 Godert van (de) Meerven
 Gosewijn van der Meer
 Joerden van der Teynden
 Rutger Henrick heer Godertssoen
 Gijsbert Scheers

1399 Wilhem Andriessoen was
 (van Straten)
 Joerden Brant
 Jan die Cromme
 Jan die Gruyter van Rodereyghen
 Jan Henrickssoen was van Aerle
 Henrick van den Schoet
 Jan van Boert

1400 Gosewyn van der Meer
 Godevert van den Meerven
 Rutger Henrick her Godertssoen was
 Jorden van der Teinden
 Jorden van der Braken
 Jan van der Hoffstat
 Jacob van Essche

NOTEN

1. Ingrid van Berkel en Karel Veraghtert, De Belgische handelspolitiek tegenover Nederland 1830 - 1860, in Colloquium over de geschiedenis van de Belgisch-Nederlandse betrekkingen, Brussel 1980, blz. 277-295. Professor Veraghtert ging verder in op de effectiviteit van de Belgisch-Nederlandse verdragen in zijn inaugurale rede van 16 september 1983. K. Veraghtert, Van Benelux naar Benelux, de idee van een Belgisch-Nederlandse douane-unie tijdens de tweede helft der negentiende eeuw, Herentals 1983.
2. Oud administratief archief van Oirschot, vrl. nr. 8157; rayondepot Oirschot, charter nr. 18. Gepubliceerd in Campinia jrg. 1, nr. 3 (okt. 1971), blz. 140-142. In Oirschot traden de schepenen op en af met Kerstmis.
3. Akte van hertogin Johanna d.d. 1387 juli 10, vermeld o.a. in Jacob van Audenhoven, Beschrijving der Meierij van 's-Hertogenbosch, 's-Hertogenbosch 1670, blz. 18 e.v.. In verschillende belangrijke plaatsen traden de schepenen op en af op St. Remeysdag (1 oktober). Er wordt in de akte niets bepaald over de onmogelijkheid van onmiddellijke herbenoeming.
4. Op 26 augustus 1337 gaf Oirschot aan de geburen "van den Velde" en aan de bewoners van enkele hoeven op Aanschot onder Son het medegebruiksrecht van de gemeent tegen Ekkersrijt. Daarbij traden de gezworenen op als "daer-in volcomen macht hebbende, alsi seden" van de Oirschotse ingezetenen. Deze "aartbrier is opgemaakt voor schepenen van 's-Hertogenbosch en wel in het middel-nederlands, een zeldzaamheid. Het origineel bevindt zich in het A.R.A. Brussel, archief der familie van Merode, charters zonder nummer. (Schaduwarchief Merode in Oirschot, III, 66/67.)
5. Oirschots schepenprotocol van 1542, fol. XCVIIvo.

III. HET REDERIJKERSGILDE VAN SINT CATHARIEN

door Tolre van de Ven - Lommers

Weer is vervuld een mooie droom:
Aan Oirschots culturele boom
Is weer een loot ontsproten.
Het gilde van Sint Ca-tha-rien
Een prachtig gilde zo te zien
In mooie vorm gegoten.

Wij, rederijkers trots en fier
We doen zoiets met veel plezier.
We spelen en we schrijven,
We werken met een warme gloed
En willen uit een diep gemoed
Die edele kunst bedrijven.

We hebben saam een ideaal,
Wij, als gezellen allemaal.
We hopen en we wensen
Dat ieder Cathariën-gezel
Met simpele woorden of met spel
Geluk brengt bij de mensen.

De vlammende toorts is ons symbool.
"In gloed verwarmend", ons parool.
Zo staan we allen samen
Met woord en ook vooral met daad
Als rederijkers steeds paraat
En willen w'ons bekwamen.

Zo is ons gilde opgericht,
De rederij kersgroep gesticht,
In gloed verwarmend groeiend.
Komt dan, gezel of gezellin,
Gerederijkt met blijde zin
Dan blijft het mooi en boeiend!

IV. OIRSCHOTSE ZOENACCOORDEN

A. ZOENEN WEGENS DOODSLAG, nrs. 36 - 40

door J. Uiten

m.m.v. L. v.d. Mierden voor de transcripties

Als we de hierbij gepubliceerde zoen-accorden vergelijken met de voorgaande, vallen enkele zaken op. Het gebeurde bij vorige accorden wel eens, dat men partijen van te voren uitdrukkelijk liet beloven, zich aan de uitspraak van de zoen-commissie te zullen houden. Dit gebeurde met name, als de situatie erg moeilijk lag. In de meeste accorden werd dit niet gedaan. Dikwijls werd wel achteraf de instemming van partijen vastgesteld. In de voorliggende akten is overal de voorafgaande belofte van partijen in handen van schout, stadhouder of vorster, dus onder ede, gememoreerd. Wij menen hierin te mogen zien een sterkere, zij het voorzichtig uitgeoefende, invloed van het dorpsbestuur. Wij hebben ook de indruk, dat de schepenen, die als getuigen over de akte stonden, bij de onderhandelingen aanwezig waren. Opvallend is namelijk, dat president-schepenen Jasper van Esch in zoen nr. 37 invloed krijgt toegewezen bij een eventuele uitleg van duistere punten. Misschien had hij een rol gespeeld in het verloop der onderhandelingen. Deze factoren duiden op een zeer geleidelijke ontwikkeling in de richting van de strikt gereglementeerde zoen-procedure, die in deze tijd in de grotere steden gebruikelijk was.

Bij de bedevaarten valt op, dat ze niet alleen gemakkelijker afkoopbaar worden, maar dat ook de verre bedevaarten meer en meer verdwijnen en meer bedevaartsplaatsen dichtbij bezocht moeten worden.

nr. 36

1535 maart 17

ZOEN-ACCOORD VOOR MOORD OP ANTHONIS HENRICK THOMAS-ZOON VAN DER AMEYDEN

R.A.N.B., R.A. nr. 132, Oirschots schepenprotocol van 1535, fol. XLI kvo.

SAMENVATTING

Slachtoffer: Anthonis zoon van Henrick Thomaszoon van der Ameyden

Dader: Wouter zoon van Wouter van den Mereven

Zoen-commissie

namens het slachtoffer: Thomas van den Snepschuet, priester

Claeus den Harnismekere

namens de dader: Mr. Henrick Adriaanszoon van Vucht, pastoor

Jan Janszoon van den Scoet

Uitspraak

- A. Verzoening uitgesproken aan het eind van de akte, nadat in het begin daarvan beide partijen hadden beloofd in handen van de vorster, zich aan de uitspraak te zullen houden.
- B. Voorwaarden
1. materiële vergoeding
    - a. zoengeld: Er wordt geen apart zoengeld bepaald, maar de bedevaart naar Rome moet worden afgekocht met 6 Karolusgulden, naar gebruik bij zoengeld te betalen in 3 termijnen.
    - b. kosten bij gelegenheid van het zoen-accoord gemaakt door de familie van het slachtoffer (niet nader omschreven).
  2. geestelijke genoegdoening
    - a. 8 dertigsten te betalen met 8 Karolusgulden in 2 termijnen
    - c. bedevaarten: Trier
Rome af te kopen met 6 Karolusgulden (zie 1.a.)
    - d. 2 kaarsen in de kerk te Oirschot bij gelegenheid van de voetval.
  3. schulderkenning
    - a. voetval in de kerk te Oirschot op Palmzondag zonder dat vergiffenis vragen uitdrukkelijk genoemd wordt
    - b. wijken: verbanning voor eeuwig uit Oirschot
wijken op wegen en in herbergen als gewoon

AFWIKKELING

Terwijl in de akte was aangetekend, dat enkele familieleden borg bleven voor de financiële afdoening is onmiddellijk daarna aangetekend de garantieverklaring van de dader voor zijn borgen. Verder is niets gevonden.

COMMENTAAR

De arbiters

Thomas van den Snepschuet (Snepschoet, Snepscheut), priester, is voorgekomen in de zoenen nr. 31 en 35 b. Claeus den Harnismekere hebben we nog niet ontmoet en is ons verder niet bekend. De pastoor Mr. Henrick Adriaanszoon van Vucht trad reeds op als arbiter in zoen nr. 35 c.

De voorwaarden

Het is opvallend, dat er geen apart zoengeld wordt gevraagd. De bedevaart naar Rome is een soort excuus voor het eisen van enig, zij het gering, zoengeld, dat ook in de voor zoengeld gebruikelijke termijnen betaald moet worden. Ook de 8 dertigsten mogen in 2 termijnen betaald worden. Alles lijkt wel te wijzen op een geringe financiële draagkracht van de dader. Daartegenover wordt de dader voor altijd verbannen uit Oirschot, terwijl hij vermoedelijk toch een Oirschotse ingezetene is.

nr. 37

1536 april 7

ZOEN-ACCOORD VOOR MOORD OP ANTHONIS JAN GIJSBRECHTSZOOON VAN KERCKOIRLE**R.A.N.B., R.A. nr. 132, Oirschots schepenprotocol van 1536, fol. L.**

SAMENVATTING

Slachtoffer: Anthonis Jan Gijsbrechtszoon van Kerckoirle

Dader: Willem Henrickszoon van den Ven

Zoen-commissie

namens het slachtoffer: Jan Mengelen

Henrick Gieliszoon

Peter Willemszoon (van Breugel)

namens de dader:

Mr. Henrick Adriaanszoon van Vucht, pastoor

Jacop Bernaerts, vorster

Uitspraak

- A. Verzoening uitgesproken aan het eind van de akte, nadat in het begin daarvan beide partijen in handen van vorster Jacop Bernaerts beloofd hadden zich aan de uitspraak te zullen houden.
- B. Voorwaarden
1. materiële vergoeding
    - a. zoengeld: 96 zoengulden in 3 termijnen, maar de eerste termijn reeds half mei
    - b. kosten van het zoen-accoord (niet gespecificeerd)
  2. geestelijke genoegdoening
    - a. 2 dertigsten
    - c. bedevaart: Geraardsbergen
    - d. 5 kaarsen in de kerk
  3. schulderkenning
    - a. voetval of vergiffenis vragen niet genoemd
    - b. wijken: verbanning: 6 jaar uit Oirschot
eeuwig uit Notel en Straten
wijken op wegen en in herbergen als gewoon

Opmerking

Zoals gebruikelijk wordt aan het einde der akte bepaald, dat de zoen-commissie zich de uitleg van eventuele duistere punten voorbehoudt.

Hier wordt er echter bijgevoegd: "... met hulpe van Jasporen van Esch". Deze was president-schepen in dat jaar. Hij stond ook als getuige over de akte.

AFWIKKELING

Kwitantie voor gehele betaling van het zoengeld per 12 april 1537 in het schepenprotocol van 1537, fol. LI.

COMMENTAAR

De arbiters

Jan Mengelen, arbiter in zoen nr. 35 b voor Frederik Vos, was vorster geweest in 1521 en 1522.¹⁾ Henrick Gieliszoon is nog niet als arbiter voorgekomen. Dit geldt ook voor Peter Willemszoon (van Breugel). Deze laatste was voor het eerst schepen geweest in 1534, werd het nog in 1537, 1541 en 1544 en president-schepen in 1547, 1550 en 1553. Pas in 1547 en later wordt hij in de schepenprotocollen en akten Peter Willemszoon **van Breugel** genoemd, daarvóór steeds, zoals ook hier, Peter Willemszoon.²⁾

Hij was in 1525 gehuwd met Agnes Artsdochter van der Ameyden.³⁾ Pastoor Mr. Henrick Adriaanszoon van Vucht is in nr. 36 reeds genoemd. Jacop Bernaerts, zoals hij bijna steeds genoemd wordt (slechts eenmaal wordt hij Jacop Bernaertssoen van Runde genoemd⁴⁾), komt voor als vorster van 1536 tot 1540 als opvolger van de gezagvolle Philips van den Doeren. De juiste datum van de opvolging is echter niet aan te geven, daar Philips van den Doeren voor het laatst vermeld wordt op 9 maart 1535 als arbiter in zoen nr. 35 c.⁵⁾ en Jacop Bernaerts hier voor de eerste maal voorkomt. Hij moet op dit moment reeds een man van gezag geweest zijn, want hij blijkt bij afwezigheid van de kwartierschout en de stadhouder dezen te vervangen, zoals nog meermalen zou gebeuren.⁶⁾

De voorwaarden

Opvallend is alleen het vrij hoge zoengeld, dat hier betaald moet worden. Misschien is dat ook de reden geweest, dat een kwitantie voor betaling daarvan gevraagd is, terwijl toch beide betrokkenen wel Oirschotse inwoners waren.

NOTEN

1. Oirschots schepenprotocol van 1521, fol. XXIV e.v.; 1522, fol. XXXIIvo.
2. Zie de schepenprotocollen van de betreffende jaren.
3. A.M. Frenken, Genealogieën van eenige voorname aan elkaar verwante Meierijsche geslachten, Helmond 1918, blz. 20 - 24, waar ook zijn verdere familierelaties te vinden zijn.
4. Schepenprotocol van 1537, fol. XXXIvo.
5. Schepenprotocol van 1535, fol. XLI gvo.
6. Schepenprotocol van 1536, fol. CXXIX en CXXVIIvo; van 1539, fol. onge-nummerd aan het einde.

nr. 38

1536 juni 18

ZOEN-ACCOORD VOOR MOORD OP FRANS WILLEM HENRICK WILLEMSZOOM

R.A.N.B., R.A. nr. 132, Oirschots schepenprotocol van 1536, fol. CXXVI.

Gepubliceerd door A. v. Sasse v. Ysselt in Taxandria jrg. VIII (1901), blz. 301.

SAMENVATTING

Slachtoffer: Frans Willem Henrick Willemszoon

Dader: Henrick Joost Michielszoon van der Waerden

Zoen-commissie (niet gespecificeerd naar slachtoffer en dader)

Goyard van den Hovel

Henrick Philipszoon van den Scoet

Frederik Vos

Natael Vos

Corsten Willem Ardszoon

Jacop Bernaerts, vorster

Uitspraak

- A. Verzoening uitgesproken aan het eind van de akte, terwijl zoals bij de vorige accoorden in het begin beide partijen beloofd hadden zich aan de uitspraak te houden
- B. Voorwaarden
  1. materiële vergoeding
    - a. zoengeld: 32 gulden in 3 termijnen
  2. geestelijke genoegdoening
    - a. 2 dertigsten
    - c. bedevaarten: Sint Job (in 't Goor?)
Wilsenaken
    - d. 2 kaarsen: 1 in Oirschot en 1 in Best
  3. schulderkenning
    - a. voetval of vergiffenis vragen niet genoemd
    - b. wijken: verbanning: 2 jaar uit Oirschot
wijken op wegen en in herbergen als gewoon

Opmerking

De akte is korter en zakelijker dan gebruikelijk. Zij is niet opgesteld door de secretaris in aanwezigheid van de arbiters, maar de schepenen, die als getuigen bij het sluiten van het accoord aanwezig waren, hebben hem verslag uitgebracht (apporatum), waarnaar hij de akte heeft opgemaakt.

AFWIKKELING

Kwitantie voor afgehele afdoening in het protocol van 1539 (12 maart), fol. LIV.

COMMENTAAR

De vader van de dader, Joost Michielszoon van der Waerden, was schepen geweest in 1529,⁷⁾ maar later niet herbenoemd. Er zal dus wel iets aan de hand geweest zijn, maar we weten niet wat. Hij is nog in leven, wanneer deze zoen gesloten wordt en treedt daarbij op als vertegenwoordiger van zijn zoon.

De arbiters

Dat de arbiters niet gespecificeerd worden opgegeven, hoeft niet te betekenen, dat zij in gezamenlijk overleg zijn benoemd. Het kan ook zijn oorzaak vinden in de minder exacte memorie der schepenen.

Goyard (Goyardszoon) van den Hovel, nog niet voorgekomen als arbiter, was reeds in 1520 schepen, maar stond vermoedelijk niet te dringen om die functie. Hij werd het pas weer in 1526 en weer 6 jaar later, in 1532, werd hij in de loop van het jaar benoemd in plaats van een overleden schepen. Daarna keerde hij om de drie jaar terug tot 1541.⁸⁾

Henrick Philipszoon van den Scoet kwam ook niet voor als arbiter, maar hij was schepen in 1531 en 1534 en zou nog om de drie jaar terugkeren tot 1543.⁸⁾ Frederik Vos is uitvoerig besproken in het vorige nummer van Campinia, waar Natael Vos ook reeds terloops is genoemd. Op gezag van Frenken noemde ik hem daar als latere kwartierschout van Kempenland.⁹⁾ Dit is - in ieder geval voor het jaar 1552, dat Frenken noemt - niet juist. Natael Vos was schepen in 1525 en daarna pas weer in 1537 en 1540.⁸⁾ Zou de in het vorige nummer genoemde vechtpartij van 1526/7 daar een rol in gespeeld hebben? Op 21 februari 1542 werd hij beëdigd als schout van de heer.¹⁰⁾ Daarnaast werd hij op 18 april 1551 stadhouder (dus geen kwartierschout) van Kempenland.¹¹⁾ De combinatie van deze twee functies is vermoedelijk de oorzaak van Frenken's vergissing.

Corsten Willem Ardtzoon is ons onbekend. De vorster Jacop Bernaerts trad reeds in de voorgaande zoen op.

Wat de voorwaarden betreft, is er niets anders op te merken dan hetgeen in de inleiding geconstateerd is.

NOTEN

7. Zie schepenprotocol van 1530, fol. XXV.
8. Zie de schepenprotocollen der betreffende jaren.
9. Zie vorige nummer van Campinia, blz. 39 e.v.
10. Schepenprotocol van 1542, fol. XXVIvo.
11. Schepenprotocol van 1551, fol. XXXIIIvo.

nr. 39

1537 januari 21

ZOEN-ACCOORD VOOR MOORD OP JOIRDAEN DIRCK CORSTIAENS-ZOON VAN DEN VELDE**R.A.N.B., R.A. nr. 133, Oirschots schepenprotocol van 1537, fol. XXXI.**

Gepubliceerd door A. v. Sasse v. Ysselst in Taxandria jrg. VIII (1901), blz. 302.

SAMENVATTING

Slachtoffer: Joirdaen Dirck Corstiaenszoon van den Velde

Dader: Henrick Goyaertszoon Riemslegers

Zoen-commissie

namens het slachtoffer: Thomas den Hoppenbrouwer

Gerard Janszoon van der Vlueten

namens de dader: Jan Mengelen

Jacop Bernaerts van Runde, vorster

Uitspraak

- A. Verzoening uitgesproken aan het einde, terwijl in het begin beide partijen in handen van de vorster beloofd hadden zich aan de uitspraak te zullen houden.
- B. Voorwaarden
  1. materiële vergoeding
    - a. zoengeld: 32 gulden in 3 termijnen
    2. geestelijke genoegdoening
      - a. 1 dertigste
3 kloosterwinnings
      - c. bedevaarten: Trier
Wilsenaken; over deze laatste zal binnen 6 weken beslist worden, of en voor hoeveel zij kan worden afgekocht.
      - d. 2 kaarsen in de kerk te Oirschot
  3. schulderkenning
    - a. voetval wordt niet geëist
    - b. wijken: verbanning: 9 jaar uit Oirschot
eeuwig uit Kerkhof en Notel
wijken op wegen en in herbergen als gewoon

Opmerking

Ook bij het sluiten van dit accoord is de secretaris niet zelf aanwezig geweest; het is hem door de schepenen aangebracht, maar de akte is wel minder summier dan de voorgaande. Vermoedelijk hebben de schepenen (betere) notities gemaakt.

AFWIKKELING

Onmiddellijk na het zoen-accoord is een akte opgenomen, waarin de dader al zijn goederen, ook die van zijn vrouw afkomstig zijn, ter beschikking stelt van zijn borgen, vermoedelijk zijn zwagers, om deze te verkopen of te belasten, in zoverre dat nodig is, om aan zijn zoenverplichtingen te voldoen. Daarna volgt nog een akte, waarin Dirck Willemszoon van Dormalen, vermoedelijk de broer van de vrouw van de dader, verklaart, dat er van de kant van zijn familie geen bezwaar zal worden gemaakt tegen het verkopen van goederen, die van deze familie afkomstig zijn.

Een kwitantie van afdoening is niet gevonden.

COMMENTAAR

De arbiters

Thomas de Hoppenbrouwer hebben we reeds meermalen ontmoet en in verschillende kwaliteiten, het laatst als arbiter in zoen nr. 35 b.

Gerard Jan (Henrickszoon) van der Vlueten is nog niet opgetreden als arbiter. Hij was schepen om de drie jaar van 1514 tot 1532 en in 1535 president-schepen, wat hij opnieuw zou worden om de drie jaar tot 1544.¹²⁾

Jan Mengelen kwam als arbiter voor in nr. 37 evenals de vorster Jacop Bernaerts.

Wat de voorwaarden betreft, is niets bijzonders op te merken. Uit de bij het zoen-accoord aansluitende akten blijkt echter wel, dat het in onze ogen niet zo hoge zoengeld in feite voor deze dader een rib uit zijn lijf betekende. Zelfs de bezittingen van zijn vrouws kant afkomstig, zullen er gedeeltelijk bij ingeschoten zijn.

NOOT

12. Zie de schepenprotocollen der betreffende jaren. Van 1517 zijn de schepenen niet bekend, maar gezien de regelmaat van zijn herbenoeming durven wij hem voor dat jaar ook als schepen te beschouwen.

nr. 40

1538 april 19

ZOEN-ACCOORD VOOR MOORD OP PETER FRANCKSZOON VAN DER RYTH IN 's-HERTOGENBOSCH**R.A.N.B., R.A. nr. 133, Oirschots schepenprotocol van 1538, fol. XLIYvo.**

Gepubliceerd door A. v. Sasse v. Ysselt in Taxandria jrg. VIII (1901), blz. 304.

SAMENVATTING

Slachtoffer: Peter zoon van wijlen Frank van der Ryth

Dader: Claeus Ardt Claeuszoon Belmakers

Zoen-commissie

namens het slachtoffer: Jaspar van Esch

Uman van Keersp

Henrick 's Princen

Philip Geritszoon

namens de dader: Jan Gysbrechtszoon Olislegers

Jan Staessen

Peter Jacopszoon

Thomas de Hoppenbrouwer

Jan Scoercop

Uitspraak

A. Verzoening uitgesproken aan het einde van de akte, nadat in het begin reeds beide partijen in handen van de stadhouder van Kempenland beloofd hadden zich aan de uitspraak te zullen houden.

B. Voorwaarden

1. materiële vergoeding

a. zoengeld: 105 gulden in 3 termijnen

b. kosten van het zoen-accoord (niet gespecificeerd)

2. geestelijke genoegdoening

a. 4 kloosterwinningen in het Mindersbroedersklooster te 's-Hertogenbosch

c. bedevaarten: Geel (**H. Dymphna**)Boxtel (**H. Bloed**)

d. 10 kaarsen: 2 van ieder 1 pond bij de voetval

8 van ieder 10 pond in: Geel 1 zelf te brengen

Boxtel J bij de bedevaart

Oirschot

Oostelbeers

Middelbeers

Vessem

Riethoven

Dommelen

door	van Thomas
bemiddeling	
van de Ven,	
priester	

- f. een aalmoes van 3 Karolusgulden aan het klooster te Dommelen
3. schulderkenning
- a. voetval met vergiffenis vragen in de kerk te 's-Hertogenbosch op Bosch-kermis-maandag
  - b. wijken: verbanning voor eeuwig uit heel het kwartier Kempenland en uit Diessen, Mierde en Westelbeers
wijken op wegen en in herbergen als gewoon

AFWIKKELING

Hierover is niets gevonden. Wij hadden dit ook niet verwacht. Als er een kwitantie van afdoening geweest is, zal deze voor schepenen van 's-Hertogenbosch zijn afgegeven.

COMMENTAAR

De arbiters

Jaspar van Esch was arbiter in zoen nr. 35 b.¹³) Thomas de Hoppenbrouwer was onder meer arbiter in de voorgaande zoen. De anderen zijn allen onbekend en waarschijnlijk van buiten Oirschot.

De omstandigheden

Dat de moord gepleegd is in 's-Hertogenbosch wordt met evenveel woorden in de akte gezegd. Wij vermoeden, dat zowel de dader als het slachtoffer inwoners waren van die stad, omdat zowel de voetval als de kloosterwinnings daar moeten gebeuren. Het slachtoffer is echter afkomstig van een Oirschotse familie. De naam van der Ryth met de voornamen Peter en Franck komt in die tijd regelmatig voor in Oirschot. Daar en in de omgeving zullen de meeste familieleden gewoon hebben, reden om daar het zoen-accoord te sluiten. De kaarsen, die geofferd werden buiten de bedevaartplaatsen, wijzen vermoedelijk op daar wonende familieleden. Het familielid te Dommelen zal daar in het klooster geweest zijn, gezien de aalmoes, die aan dit klooster gegeven moest worden. Het familielid in de parochie Middelbeers woonde vermoedelijk onder Westelbeers, dat parochieel onder Middelbeers hoorde maar burgerlijk onder de bank van Hilvarenbeek, Diessen, Riel en Westelbeers en dus onder het kwartier van Oisterwijk k. Daarop wijst de verbanning uit Westelbeers, Diessen en Mierde.

Namens het slachtoffer traden vier broers op. Het is mogelijk, dat ieder van hen een arbiter heeft aangewezen. Dit zou een verklaring kunnen zijn voor de vermoedelijke afkomst van buiten Oirschot van drie van de vier arbiters namens het slachtoffer. Het is voor de hand liggend, dat de dader onder zijn arbiters er één kiest uit Oirschot, die met de gang van zaken ter plaatse bekend is. En Thomas de Hoppenbrouwer is voldoende in de publiciteit geweest, om in 's-Hertogenbosch bekend te zijn.

De voorwaarden

Het is bekend, dat ook reeds in de zestiende eeuw (en eerder) de Bosschenaars over het algemeen niet zo geliefd waren in de Meierij.¹⁴) Nu had men een Bosschenaar in de tang en men wilde hem - en in hem vermoedelijk de stad - behoorlijk vernederen. Als we met deze geestesgesteldheid rekening houden, worden de voorwaarden begrijpelijker, die nogal sprekend van de gewone gang van zaken afwijken.

Het zoengeld is nogal hoog, maar dat mag voor een Bosschenaar, die graag als rijk beschouwd wordt, geen bezwaar zijn. De voetval met vergiffenis vragen zal minder aangenaam geweest zijn. Deze moest gedaan worden op Bosch-kermis-maandag. Vermoedelijk kwamen op die dag vele bewoners van de Meierij naar de stad, die zich natuurlijk de sensatie, om een Bosschenaar in zijn hemd te zien staan, niet zouden laten ontgaan. Men rekende blijkbaar op grote belangstelling. De dader moest "een oitmoedich voetgeval" doen "in zynen lynen cleder, bervoets, bloetshoofs, sittende op syne knieden, hebbende in elck hant een wessen kersse, elck een pont weegende, biddende met luder stemmen Godt van hemelryck ende den vrienden doir die bitter doot, passie ende lyden Ons Heeren om genaide ende vergiffenis." Een zo uitgebreide beschrijving hebben we nog niet ontmoet. De bepaling "met luder stemmen" is nog niet voorgekomen.

Wie uit de Meierij deze voorstelling gemist had, kon nog twee keer terecht bij een reprise. Op de eerste plaats moest de dader een bedevaart maken naar St. Dymphna te Geel, een plaats, waarmee de zuidelijke Nederlandse Kempen, met name Bladel - men denke onder andere aan een zeer oude verpleeginrichting - een legendarische band heeft. Daar zou hij "bervoets, bloetshoofs, in zynen lynen cleer die selve kersse (van 10 pond) sculdich zyn te draigen uuyt zynder herbergen, dair hy gelogeert sal weesen ende nyet voirder tot voire dat heyldom, cas ofte beelde van der heyliger maget sunt Dingen, die daer settende ende latende."

Op dezelfde wijze moest hij te werk gaan bij zijn bedevaart naar Boxtel. "... ende die ander, tweede kersse sal die misdadiger verbonden zyn te bestellen in den dorpe tot Bocxtel ende die uuyt zynder herbergen als voir in zyn lynen cleder te draigen ende te setten voire dat Heylige Bloet van mirakel, aldair in der kercken tot Boex-tel berustende."

Langs de weg van de herberg naar de kerk in Geel en vooral in Boxtel zal het aan "belangstellende" Oirschotenaren niet ontbroken hebben.

NOTEN

13. Zie het vorig nummer van *Campinia*, blz. 46, noot 20.
14. Tekenend voor het oordeel in de Meierij over 's-Hertogenbosch is de latijnse hexameter, die wij vonden in het Oirschotse archief:

Vescitur ebullitque rapinis Sylva superba.

De hierin opgekropte woede, die zich aan het einde ontlaadt in sissende verontwaardiging, is in geen vertaling ooit op adequate wijze weer te geven. Toch willen wij voor niet-latinisten althans de woordbetekenis weergeven:

Verwaand Den Bosch vreet zich te bersten aan geroofd goed.

Misschien een goed idee, om deze hexameter als opschrift aan te brengen op een met geld uit de provincie gebouwde opslagplaats van uit de provincie geroofde schatten.

V. HULPMIDDELEN BIJ ARCHIEFONDERZOEK

In *Campinia* no. 43 (oktober 1981) werd een overzicht gepubliceerd van (nadere) toegangen op de archieven en verzamelingen, die in de depots berusten van het toenmalige Streekarchivariaat Noord-Kempenland, het huidige Streekarchief Zuid-Oost Brabant, rayondepot Oirschot. Sindsdien zijn er opnieuw een aantal toegangen gereed gekomen en is ook het archiefbestand uitgebreid met een aantal voor het regionaal-historisch en/of genealogisch onderzoek belangrijke archieven. Voor de duidelijkheid publiceren wij nu een geheel bijgewerkt overzicht van toegangen en hulpmiddelen. We zullen vervolgens periodiek een supplement op dit overzicht samenstellen en via *Campinia* onder de aandacht van de onderzoekers brengen.

De in het overzicht genoemde indices op namen en onderwerpen zijn allen gebonden tenzij anders aangegeven en op de studiezaal van het streekarchief te raadplegen. Naast deze gebonden indices (klappers) zijn er nog een aantal kaartsystemen op diverse archiefbescheiden raadpleegbaar. Deze zijn echter veelal nog niet in een afgerond stadium en zijn niet in dit overzicht opgenomen.

In de rubriek "doop-, trouw- en begraafboeken" zijn alle toegangen bijeengebracht op de registers van zowel de rooms-katholieke parochies als ook van de bisschoppelijke archieven (B.A.), van de Nederlands Hervormde gemeenten en de schepenbanken. Bij de indices staat in vele gevallen het inventarisnummer vermeld, waaronder het register is beschreven in de "Beschrijving van de doop-, trouw- en begraafboeken in de provincie Noord-Brabant, daterende van vóór de invoering van de burgerlijke stand" door L. Kruijff ('s-Gravenhage, 1965). Deze inventaris wordt kortweg aangehaald met "Kruijff", gevolgd door het betreffende inventarisnummer. De indices waarbij geen inventarisnummer is vermeld, hebben doorgaans betrekking op register die elders berusten en waarvan enkel de indices raadpleegbaar zijn.

In 1983 zijn door het Rijksarchief in Noord-Brabant overgedragen aan het Streekarchief Zuid-Oost Brabant, rayondepot Oirschot, de notariële archieven (tot 1895), het oud-rechterlijk archief Oirschot-Best en het oud-rechterlijk archief van de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem. De notariële archieven zijn beschreven in de Inventaris van de notariële archieven in Noord-Brabant, door J.A. ten Cate ('s-Gravenhage, 1957). Hierin staan de archieven beschreven van die notarissen, die tot 1842 in de diverse plaatsen resideerden. Van de notariële archieven over de periode 1842-1895 is een plaatsingslijst aanwezig.

Van de oud-rechterlijke archieven van resp. Oirschot-Best en Zeelst-Veldhoven-Blaarthem zijn de inventarissen te raadplegen, die indertijd op het rijksarchief zijn samengesteld. Wat het oud-rechterlijk archief van Oirschot-Best betreft dient nog opgemerkt te worden, dat de serie protocollen van de vrijwillige rechtspraak nog

in Den Bosch berusten, ten einde aldaar gemicrofilmd te worden. Het oud-administratief en oud-rechterlijk archief van de dingbank Oerle-Meerveldhoven, berustte reeds in Oirschot en is wegens de slechte materiële toestand, door middel van microfiches raadpleegbaar.

Vele (nadere) toegangen zijn niet alleen door de vaste medewerkers van het streekarchief vervaardigd, maar ook door een aantal vrijwillige medewerkers werden en worden onder toezicht van het streekarchief deze werkzaamheden verricht.

Hen past oprechte dank voor het vele tijdrovende, maar nuttige werk, dat tot een betere toegankelijkheid van de archiefbronnen heeft geleid.

De redactie.

ALGEMEEN

Bibliotheek

De bibliotheek van het rayondepot Oirschot van het Streekarchief Zuid-Oost Brabant herbergt voornamelijk werken, die betrekking hebben op de historie van de gemeenten Best, Oirschot en Veldhoven c.a., van de Kempen en van Brabant in het algemeen. Daarnaast zijn er ook boekwerken aanwezig, die de hulpwetenschappen van de geschiedenis belichten. Bezoekers kunnen al deze boeken en ook tijdschriften raadplegen en in bepaalde gevallen ook lenen.

Er is een catalogus op auteursnaam (kaartsysteem) en een systematische catalogus (kaartsysteem) volgens de SISO-code.

Campinia

In de driemaandelijkse periodiek van het Streekarchief Zuid-Oost Brabant, rayondepot Oirschot, worden artikelen opgenomen betreffende de geschiedenis van Best, Oirschot en Veldhoven c.a., er worden archiefbronnen gepubliceerd en ook genealogische verhandelingen komen aan de orde. (Amateur-)historici, genealogen en andere onderzoekers kunnen hun onderzoeksresultaten in dit tijdschrift publiceren, mits de onderwerpen op één of meerdere facetten van de geschiedenis van deze regio betrekking hebben.

Index op de jaargangen I - V (1971 - 1975). Gebonden.

Index op de jaargangen VI - X (1976 - 1980). Gebonden.

BEST

Best is vanaf 1819 een zelfstandige gemeente, al was de administratie nog twee jaar gecombineerd met de administratie van Oirschot. Daarvoor maakte Best deel uit van de vrijheid en heerlijkheid, vanaf 1811 gemeente, Oirschot. De drie herdgangen Aerle, Naastenbest en Verrenbest vormen de huidige gemeente Best. Voor diegenen die een studie maken over de Bestse geschiedenis vóór 1819 is het dan ook noodzakelijk om de Oirschotse bronnen te raadplegen.

De Nederlands Hervormden van Best behoorden tot de Nederlands Hervormde Gemeente Oirschot-Best (-de Beerzen).

Oud-administratief archief Oirschot-Best

De inventaris van het oud-administratief archief Oirschot-Best tot 1821 is in wording.

Index op de verpondingskohieren van de herdgang Aerle, circa 1650-1750.

De oudste inschrijvingen (vanaf circa 1660) in de verpondingskohieren van Aerle, Naastenbest en Verrenbest zijn gepubliceerd in Campinia, jrg. VII-XIII.

Zie verder onder Oirschot.

Archief van de gemeente Best

Inventaris van het archief van de gemeente Best, 1820-1946, door J. Pronk.

Analyses van de gezegelde akten van de gemeente Best, 1852-1880. Met indices op naam en onderwerp.

Inventaris archief gemeente Best, inv.no.'s 46-49.

Oud-rechterlijk archief van Oirschot-Best

Zie onder: Oirschot.

Kerkelijke archieven

Voor de toegangen op archiefbescheiden van de Nederlands Hervormde gemeente Oirschot-Best: zie Oirschot.

Notariële archieven

Inventaris van de notariële archieven in Noord-Brabant, door J.A. ten Cate.

De archieven van de in Best residerende notarissen staan beschreven in de inv. no's 343-344.

Doop-, trouw- en begraafboeken

Rooms-Katholiek:

Naamsindex op de doopboeken van de R.K. parochie, 1612-1810.

Kruijff, inv. no.'s la en 2.

Naamsindex op de trouwboeken van de R.K. parochie, 1620-1685, 1754-1875.

O.a. Kruijff, inv. no. lb.

Naamsindex op de begraafboeken van de R.K. parochie, 1617-1657, 1674-1797, 1804-1868.

O.a. Kruijff, inv. no.'s Ic en ld.

Naamsindex op de registers van verschuldigd kerkerecht voor het begraven, 1748-1777.

Kruijff, inv. no.'s 3 en 4.

Naamsindex op het register van aangegeven lijken, 1806-1810.

Kruijff, inv. no. 6.

Nederlands Hervormd: zie Oirschot.

Schepenbank: zie Oirschot.

Burgerlijke stand

Voor de periode 1811-1820: zie Oirschot.

De geboorte-, huwelijks- en overlijdensregisters, 1821-1900, bevatten indices op naam per jaar. Daarnaast zijn er nog de tienjarige tafels op deze registers.

BLAARTHEM

Blaarthem heeft tot 1811 bestuurlijk en rechterlijk deel uitgemaakt van de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem. Na 1811 is het samengevoegd met Gestel tot één gemeente. In 1921 is de gemeente Gestel-Blaarthem door Eindhoven geannexeerd.

Blaarthem behoorde tot 1804 tot de Nederlands Hervormde gemeente Veldhoven-Blaarthem-Gestel, welke gemeente in genoemd jaar samenging met de kerkgemeente Oerle-Meerveldhoven-Wintelre-Zeelst.

Zie voor gegevens betreffende Blaarthem onder Veldhoven en Oerle.

GESTEL

Zie opmerkingen onder Blaarthem.

Zie voor gegevens betreffende Gestel onder Veldhoven en Oerle.

MEERVELDHOVEN

Meerveldhoven behoorde tot 1811 tot de dingbank Oerle-Meerveldhoven. Vanaf 1811 vormde het met Veldhoven één gemeente.

Meerveldhoven bezat wel een eigen parochiekerk. De Nederlands Hervormden maakten deel uit van de gemeente Oerle-Meerveldhoven-Wintelre-Zeelst, welke gemeente in 1804 samenging met de gemeente Veldhoven-Blaarthem-Gestel.

Zie voor diverse toegangen ook onder Oerle en Veldhoven.

Doop-, trouw- en begraafboeken

Naamsindex op de doopboeken van de R.K. parochie, 1667-1810.

Kruijff, inv. no.'s 14a, 15-19.

Naamsindex op de trouwboeken van de R.K. parochie, 1666-1695.

Kruijff, inv. no. 14b.

Naamsindex op de begraafboeken van de R.K. parochie, 1692-1742.

Kruijff, inv. no. 14c.

Naamsindex op het doopboek van de St. Lambertusparochie, 1859-1919.

Naamsindex op het trouwboek van de St. Lambertusparochie, 1859-1919.

Naamsindex op het begraafboek van de St. Lambertusparochie, 1859-1919.

Nederlands Hervormd: zie Oerle.

Schepenbank: zie Oerle.

Kerkelijke archieven

Index op personen, zaken en plaatsen voorkomende in de kerkerekeningen van de parochie van St. Lambertus te Meerveldhoven, 1804-1821. (Het archief zelf is niet aanwezig.)

Index op namen, zaken en plaatsen voorkomende in de memorialen van de parochie van St. Lambertus te Meerveldhoven, 1859-1967. (Het archief zelf is niet aanwezig.)

Nederlands Hervormde gemeente: zie onder Oerle, resp. Veldhoven.

OERLE

Vanaf 1560 was Oerle met Meerveldhoven verenigd in één bestuurlijke en rechterlijke eenheid. In 1811 werd Oerle een zelfstandige gemeente, waarna in 1921 de vereniging met Zeelst en Veldhoven-Meerveldhoven volgde.

De Rooms-Katholieken hadden een eigen parochie; de Nederlands Hervormden maakten deel uit van de kerkgemeente Oerle-Meerveldhoven-Wintelre-Zeelst, waarna in 1804 de samenvoeging met de kerkgemeente Veldhoven-Blaarthem-Gestel volgde.

Zie voor diverse toegangen ook onder Veldhoven.

Oud-administratief en rechterlijk archief

Inventaris van het oud-administratief en rechterlijk archief van de in de dingbank verenigde dorpen Oerle en Meerveldhoven, 1410-1810, door D.C.J. Mijnsen. (Overdruk uit de Verslagen van 's Rijks Oude Archieven, 1926, I, 33-56.) Het archief dat materieel in zeer slechte staat verkeert, kan door middel van microfiches geraadpleegd worden.

Inventaris van de archieven van de gemeente Veldhoven, 1517-1921, door W. Klaasen. De nrs. 1-14 hebben eveneens betrekking op het oud administratief archief van Oerle-Meerveldhoven.

Archief van de gemeente Oerle

Inventaris van de archieven van de gemeente Veldhoven, 1517-1921, door W. Klaasen. De nrs. 15-1297 hebben betrekking op de gemeente Oerle, 1812-1921.

Naamsindex op de bevolkingsregisters, 1830-1921.

De bevolkingsregisters zijn door middel van microfiches raadpleegbaar.

Archief van de rekenkamer

Index op de cijnsregisters van Oerle, 1340, 1380 en 1394. Kaartsysteem. Schaduwarchief. De originele bescheiden berusten in het Algemeen Rijksarchief te Brussel.

Kerkelijke archieven

Naamsindex op de lidmatenregisters van de Nederlands Hervormde gemeente Oerle-Meerveldhoven-Wintelre-Zeelst, 1692-1782.

Naamsindex op de lidmatenregisters van de Nederlands Hervormde gemeente Veldhoven-Blaarthem-Gestel-Oerle-Meerveldhoven-Wintelre-Zeelst, 1818-1871.

Doop-, trouw- en begraafregisters

Rooms-Katholiek:

Naamsindex op de doopboeken van de R.K. parochie, 1675-1810.

Kruijff, inv. no.'s 20a en 21a.

Nederlands Hervormd:

Naamsindex op het doopboek van de Nederlands Hervormde gemeente Oerle-Meerveldhoven-Wintelre-Zeelst, 1649-1808.

Kruijff, inv. no. 23.

Naamsindex op het trouwboek van de Nederlands Hervormde gemeente Oerle-Meerveldhoven-Wintelre-Zeelst, 1668-1796.

Naamsindex op het trouwboek van de Nederlands Hervormde gemeente Veldhoven-Blaarthem-Gestel-Oerle-Meerveldhoven-Wintelre-Zeelst, 1814-1859.

Schepenbank:

Naamsindex op de huwelijken voor de schepenbank van Oerle-Meerveldhoven, 1685-1808.

Kruijff, inv. no.'s 28 en 29.

Naamsindex op de bijlagen van de trouwboeken, geadministreerd door de schepenbank, 1711-1809.

Kruijff, inv. no. 30.

Naamsindex op de aangiften van ondertrouw bij de schepenbank, 1807-1809.

Kruijff, inv. no. 31.

Burgerlijke stand

De geboorte-, huwelijks- en overlijdensregisters 1811-1921 bevatten indices op naam per jaar. Daarnaast zijn ook de tienjarige tafels op deze registers te raadplegen.

OIRSCHOT

De Oirschotse archiefbronnen bevatten tevens veel gegevens over Best, dat vanaf 1819 een zelfstandige gemeente werd, maar sinds 1821 pas een zelfstandige gemeente-administratie ging voeren.

Oud-administratief archief Oirschot-Best

De inventaris van het oud-administratief archief Oirschot-Best tot 1821 is in wording.

Transscriptie van een register bevattende het oude gewoonte- en landrecht van de vrijheid Oirschot, 1570. Afschrift, 1607.

Zie Campinia, jrg. III en IV.

Transscriptie van het jaarkeurboek van de vrijheid Oirschot, 1619.

Zie Campinia, jrg.

Transscriptie van het politiek reglement van de vrijheid Oirschot, 1662.

Zie Campinia, jrg. IV.

Lijsten van huizen en hun bewoners te Oirschot, circa 1650-heden.

Zie Campinia, diverse jaargangen.

Indices op namen en onderwerpen voorkomende in de resolutieboeken van het corpus van Oirschot-Best, 1626-1632.

Naamsindex op de borgbrieven van te Oirschot ingekomen personen, vanaf circa 1700. Kaartsysteem.

Archief van de gemeente Oirschot

Inventaris van het archief van de gemeente Oirschot, 1821 - circa 1940. Concept.

Naamsindex op de bevolkingsregisters, 1820-1936.

Oud-rechterlijk archief van Oirschot-Best

Inventaris van het oud-rechterlijk archief Oirschot-Best, 1463-1811, door A.C. Bondam (voorlopig).

Een aantal bescheiden uit dit archief berusten nog in het Rijksarchief te 's-Hertogenbosch, alwaar ze worden gemicrofilmd.

Transscriptie van de jaarkronieken, opgetekend door Aert Sgraets in de protocollen van de vrijwillige rechtspraak, 1585-1594.

Zie Campinia, jrg. V-X.

Analyses van de inschrijvingen in de protocollen van de vrijwillige rechtspraak, 1598-1605.

Oud-rechterlijk archief Oirschot-Best, inv. no. 145.

Analyses van de inschrijvingen in de protocollen van de vrijwillige rechtspraak, 1620 (Jan de Metser). Met indices.

Oud-rechterlijk archief Oirschot-Best, inv. no. 149b.

Naamsindex op de protocollen van de vrijwillige rechtspraak, 1493-1636. Bevat tevens familieconstructies.

Oud-rechterlijk archief Oirschot-Best, inv. no.'s 126-161.

Naamsindex op de tafel op de protocollen van de vrijwillige rechtspraak, 1707-1722.

Oud-rechterlijk archief Oirschot-Best, inv. no. 353.

Archief van de Rekenkamer

Index op de cijnsregisters van Oirschot-Best, 1340, 1380 en 1394. Kaartsysteem. Schaduwarchief. De originele bescheiden berusten in het Algemeen Rijksarchief te Brussel.

Archief van het kapittel van Oirschot

Voorlopige inventaris van het archief van het kapittel van Oirschot, 1336-1818. Het archief berust in het Rijksarchief te 's-Hertogenbosch.

Kerkelijke archieven

Transscripties van de rekeningen van ontvangst en uitgave van de Sint Petruskerk en Onze Lieve Vrouwekapel te Oirschot en de Sint Odulphuskerk te Best, 1581-1785.

Met indices op (persoons-)namen, onderwerpen, beroepen e.d.

Plaatsingslijst van het archief van de Nederlands Hervormde gemeente van Oirschot, Best, 1713-1942. Vanaf 1804 werden ook de Beerzen bij deze kerkgemeente gevoegd.

Archief van de Tafel van de Heilige Geest

Voorlopige inventaris van het archief van de Tafel van de Heilige Geest te Oirschot, circa 1380-1810, door J.P.J. Lijten. Met regestenlijst.

Charterverzameling

Transscripties van Oirschotse oorkonden, 1281-1484.

Zie Campinia, jrg. I e.v.

Naamsindex op de Oirschotse oorkonden, 1311-1500.

Notariële archieven

Inventaris van de notariële archieven in Noord-Brabant, door J.A. ten Cate ('s-Gravenhage, 1957).

De archieven van de in Oirschot residerende notarissen staan beschreven in de inv. no.'s 5030-5246 (periode 1556-1841).

Plaatsingslijst van de archieven van de in Oirschot residerende notarissen over 1842-1895. Inv. no.'s 2005-2033.

Analyses van akten van Oirschotse notarissen, 1726-1906. Met indices op persoons- en plaatsnamen, beroepen en zaken.

Doop-, trouw- en begraafboeken

Rooms-Katholiek:

Naamsindex op de doopboeken van de R.K. parochie, 1618-1810. Kruijff, inv. no.'s 2-9 en B.A. I en III.

Naamsindex op de trouwboeken van de R.K. parochie, 1618-1880. O.a. Kruijff, inv. no. 10 en B.A. II, IV en V.

Naamsindex op de begraafboeken van de R.K. parochie, 1618-1651. Kruijff, B.A. II.

Naamsindex op de begraaflijsten van de koster van de R.K. parochie, 1656-1671. Kruijff, inv. no. 55.

Naamsindex op de begraaflijsten van de R.K. parochie, 1782-1800. Kruijff, inv. no. 40.

Nederlands Hervormde gemeente:

Naamsindex op de doopboeken van de Nederlands Hervormde gemeente Oirschot-Best, 1651-1810. Kruijff, inv. no. 13.

Naamsindex op de trouwboeken van de Nederlands Hervormde gemeente Oirschot-Best, 1718-1794, 1805. Kruijff, inv. no. 15.

Naamsindex op de begraaflijsten van de Nederlands Hervormde gemeente Oirschot-Best, 1782-1799. Kruijff, inv. no. 20.

Schepenbank:

Naamsindex op de huwelijken voor schepenen van Oirschot-Best, 1650-1810. Kruijff, inv. no.'s 43-51.

Naamsindex op de huwelijkse afkondigingen door schepenen van Oirschot-Best, 1698-1810.

Oud-rechterlijk archief Oirschot-Best, inv. no. 391.

Burgerlijke stand

Naamsindex op de geboorte-, huwelijks- en overlijdensregisters van Oirschot, 1811-1902.

Tot 1821 gecombineerd met Best.

Gildenarchieven

Transscripties van de reglementen van het gilde Sancta Barbara te Oirschot, 1740-1964. Met indices op namen en onderwerpen.

Transscripties van de reglementen van het Sint-Sebastiaansgilde te Oirschot, 1531-1950. Met indices op namen en onderwerpen.

Transscripties van de memories, vergaderingen en jaarverslagen van het Sint-Sebastiaansgilde te Oirschot, 1531-1950. Met indices op namen en onderwerpen.

Voor transscripties van de reglementen (kaarten) van diverse gilden, zie Campinia, diverse jaargangen.

Familie-archieven

Inventaris van het familie-archief Van Hersel te Oirschot, 1736-1961, door W. Klaasen en L.P. van der Mierden.

Het archief berust bij de familie.

Transscriptie van de rekening en verantwoording door Arnd van der Ameijden aangaande de renten en goederen van Richard de Merode over de jaren 1510-1521.

Schaduwarchief De Merode, no. II.

Beschrijving van stukken uit het familie-archief Van der Steen te Oirschot, 1650-1929.

Het archief berust bij de familie.

Inventaris van het familie-archief Van der Vleuten, 1729-1952, door W. Klaassen. Met indices op persoons- en perceelsnamen en onderwerpen.

Het archief berust bij de familie.

Inventaris van het familie-archief Vogels te Oirschot, 1855-1968, door W. Klaasen.

Met indices op persoons- en perceelsnamen en onderwerpen.

Het archief berust bij de familie.

Diversen

Bewerking van het zogenaamde register Van Dooren-Van Baar.

Dit register bevat afschriften van oorkonden, keuren en brieven, van belang voor de geschiedenis van Oirschot, de Kempen en de Meijerij.

Bewerking van het zogenaamde Handboek van Antwerpse secretarissen, 16e eeuw.

Dit handboek, ook "Blijde Incomste" genoemd, bevat afschriften van oorkonden, van de Antwerpse rechtsregels en formulieren, opgetekend door Antwerpse secretarissen.

Naamsindex op te Oirschot wonende joden, 18e-20e eeuw. Kaartsysteem.

VELDHOVEN

Vanaf 1560 vormden de dorpen Zeelst, Veldhoven en Blaarthem één dingbank. De drie dorpen hadden ook ieder een eigen dorpsbestuur. De administratie werd deels gemeenschappelijk, deels gescheiden gevoerd. Na 1811 werden Veldhoven en Meerveldhoven tot een gemeente samengevoegd en Blaarthem met Gestel. Zeelst werd een afzonderlijke gemeente.

Wat de Nederlands Hervormde kerkgemeente betreft, vormden tot 1804 Veldhoven, Blaarthem en Gestel een gemeente en waren Oerle, Meerveldhoven, Wintelre en Zeelst eveneens één gemeente. Na 1804 werden beide kerkgemeentes samengevoegd.

Oud-administratief archief van Veldhoven

Inventaris van de Archieven van de gemeente Veldhoven, 1517-1921, door W. Klaasen.

De no.'s 1298-1613 hebben betrekking op de archieven van de in de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem verenigde dorpen, zowel de gemeenschappelijke als de gescheiden dorpsadministratie (tot 1813).

Transcripties van de rekeningen van ontvangst en uitgave van Veldhoven, waarin opgenomen de rekeningen der verpondingen, van de koningsbede en van de gemeene middelen, 1737-1810. Met indices op naam en onderwerp.

Inventaris Archieven van Veldhoven, 1517-1921, inv. no.'s 1503-1572.

Lijsten van woningen te Veldhoven, 18e eeuw.

Inventaris Archieven van Veldhoven, 1517-1921, inv.no.'s 1589-1596.

Zie Campinia, jrg. VI-VIII.

Analyses van de notulen van vergaderingen van schepenen, burgemeesters, arm-meesters, kerkmeeesters en zettters, 1690-1810.

Inventaris Archieven van Veldhoven, 1517-1921, inv. no.'s 1298-1300.

Zie Campinia, jrg. I-IX.

Naamsindex op de verpondingskohieren van Veldhoven, 1681-1813.

Inventaris Archieven van Veldhoven, inv. no.'s 1580 en 1583.

Archief van de gemeente Veldhoven-Meerveldhoven

Inventaris van de Archieven van de gemeente Veldhoven, 1517-1921, door W. Klaasen.

De inv. no.'s 2816-4250 hebben betrekking op het archief van de gemeente Veldhoven-Meerveldhoven, 1814-1921.

Naamsindex op de bevolkingsregisters van de gemeente Veldhoven-Meerveldhoven, 1829-1921.

De bevolkingsregisters zijn door middel van microfiches raadpleegbaar.

Archief van de gemeente Veldhoven c.a.

Inventaris van het archief van de gemeente Veldhoven c.a., 1921-1945, door J.A.S.M. Suijkerbuijk.

Index op de naam van de aanvragers van in de periode 1921-1945 verleende bouwvergunningen.

Naamsindex op de bevolkingsregisters van de gemeente Veldhoven e.a., 1921-1930.

De bevolkingsregisters zijn door middel van microfiches raadpleegbaar.

Oud-rechterlijk archief van de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem

Voorlopige inventaris van het oud-rechterlijk archief van de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem, 1614-1811.

Analyses van de inhoud van de protocollen van de vrijwillige rechtspraak 1614-1618.

Voorlopige inventaris van het oud-rechterlijk archief ..., inv. no. 9.

Zie Campinia, jrg. I-XI.

Analyses van de inhoud van de protocollen van transporten en geloften, 1677-1810. Met indices op persoonsnamen, huizen, percelen, straten, waterlopen, beroepen, en op de eerste vermeldingen van huisnummers en kadastrale nummers. Voorlopige inventaris van het oud-rechterlijk archief ..., inv. no.'s 15-38.

Kadaster-archief

Index op de persoons- en perceelsgewijze leggers van het kadaster der kadastrale gemeenten Gestel (sectie B: Blaarthem), Veldhoven (secties A-C) en Zeelst (secties A-B), (1832).

Kerkelijke archieven

Naamsindex op de lidmatenregisters van de Nederlands Hervormde gemeente Veldhoven-Blaarthem-Gestel, 1750-1804.

Naamsindex op de lidmatenregisters van de Nederlands Hervormde gemeente Veldhoven-Blaarthem-Gestel-Oerle-Meerveldhoven-Wintelre-Zeelst, 1818-1871.

Analyses van de notulen en besluiten, alsmede van de uitgaande brieven van de kerkeraad van de Nederlandse Hervormde gemeenten:

- Veldhoven, 1648
  - Veldhoven-Blaarthem-Gestel, 1750-1804
  - Veldhoven-Blaarthem-Gestel-Oerle-Meerveldhoven-Wintelre-Zeelst, 1804-1859
- Met indices op namen en zaken.

Charterverzameling

Transcripties van Veldhovense oorkonden, 1249-1487.
Zie Campinia, jrg. II e.v.

Notariële archieven

Inventaris van de notariële archieven in Noord-Brabant, door J.A. ten Cate.
De archieven van de in Veldhoven residerende notarissen staan beschreven in de inv. no.'s 8148-8181 (periode 1651-1841).

Plaatsingslijst van de in Veldhoven residerende **notarissen** over 1842-1895. (inv. no.'s 3118-3170).

Naamsindex van erflaters en erflaatsters en van hun woonplaatsen, uit testamenten en akten van huwelijkse voorwaarden, verleden voor notaris Cornelis van Breugel te Zeelst en Oerle, 1651-1675.

Inventaris van de notariële archieven, door J.A. ten Cate, inv. no. 8148.

Analyses van akten inzake de overdracht van onroerend goed te Veldhoven, Zeelst en Blaarthem, verleden voor notaris Jan Francis de Wit te Veldhoven, 1811-1831.

Met indices op namen en beroepen.

Inventaris van de notariële archieven in Noord-Brabant, inv. no.'s 8152-8156.

Doop-, trouw- en begraafboeken

Roomd-Katholiek:

Naamsindex op de doopboeken van de R.K. parochie, 1629-1810.

Kruijff, inv. no.'s 1 en 2 en B.A. I.

Naamsindex op de trouwboeken van de **R.K.** parochie, 1700-1826.

Kruijff, inv. no. B.A. 11.

Nederlands Hervormde gemeente:

Naamsindex op de doopboeken van de Nederlands Hervormde gemeente Veldhoven-Blaarthem-Gestel, 1750-1810.

Kruijff, inv. no. 3.

Naamsindex op de trouwboeken van de Nederlands Hervormde gemeente Veldhoven-Blaarthem-Gestel, 1712-1800.

Naamsindex op de trouwboeken van de Nederlands Hervormde gemeente Veldhoven-Blaarthem-Gestel-Oerle-Meerveldhoven-Wintelre-Zeelst, 1814-1859.

Naamsindex op de begraafboeken van de Nederlands Hervormde gemeente Veldhoven-Blaarthem-Gestel, 1730-1805.

Kruijff, inv. no. 4.

Schepenbank:

Naamsindex op de huwelijken voor schepenen van de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem, 1739-1810.

Kruijff, inv. no.'s 6-8.

Burgerlijke stand

Indices op de geboorte-, huwelijks- en overlijdensregisters van Veldhoven-Meerveldhoven, op naam, per jaar, 1811-1921. Daarnaast zijn ook de tienjarige tafels te raadplegen.

WINTELRE

De hervormden van Wintelre behoorden tot **1804** tot de Nederlands Hervormde kerkgemeente van Oerle-Meerveldhoven-Wintelre-Zeelst, welke gemeente daarna samenging met Veldhoven-Gestel-Blaarthem.

Zie onder Oerle en Veldhoven.

ZEELST

De dorpen Zeelst, Veldhoven en Blaarthem waren vanaf 1560 verenigd in een rechtsgebied (dingbank). Hoewel de dorpen ieder een eigen dorpsbestuur hadden, werd de administratie ook voor een deel gemeenschappelijk gevoerd. In **1811** werd Zeelst een zelfstandige gemeente totdat het in **1921** opging in Veldhoven c.a. De Nederlands Hervormden behoorden tot de kerkgemeente Oerle-Meerveldhoven-Wintelre-Zeelst, welke gemeente na **1804** samenging met Veldhoven-Gestel-Blaarthem.

Oud-administratief archief van Zeelst

Inventaris van de Archieven van Veldhoven, **1517-1921**, door W. Klaasen.

De no.'s **1298-1613** hebben betrekking op de dorpsadministraties van de in de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem verenigde dorpen, zowel de gemeenschappelijke als de gescheiden administratie (tot 1813).

Lijsten van woningen te Zeelst, 18e eeuw.
 Inventaris Archieven van Veldhoven, 1517-1921, inv.no.'s 1451-1457.
 Zie Campinia, jrg. IX-X.

Naamsindex op de verpondingskohieren van Zeelst, 1785-1812.
 Inventaris Archieven van Veldhoven, 1517-1921, inv. no. 1426.

Archief van de gemeente Zeelst

Inventaris van de Archieven van Veldhoven, 1517-1921, door W. Klaasen.
 De nummers 1614-2640 hebben betrekking op het archief van de gemeente Zeelst, 1814-1921.

Naamsindex op de bevolkingsregisters van de gemeente Zeelst, 1835-1921.
 De bevolkingsregisters zijn door middel van microfiches te raadplegen.

Oud-rechterlijk archief van de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem

Zie onder Veldhoven.

Doop-, trouw- en begraafboeken

Rooms-Katholiek:

Naamsindex op de R.K. doopboeken, 1667-1810.
 Kruijff, inv. no.'s 14-19.

Naamsindex op de trouwboeken van de R.K. parochie, 1666-1825.
 Kruijff, inv. no. 14b en B.A.

Naamsindex op de begraafboeken van de R.K. parochie, 1692-1742.
 Kruijff, inv. no. 14c.

Nederlands Hervormde gemeente:
 zie Oerle resp. Veldhoven.

Schepenbank:

Naamsindex op de huwelijken voor schepenen van de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem, 1739-1810.
 Kruijff, inv. no.'s 6-8.

Burgerlijke stand

Naamsindices op de geboorte-, huwelijks- en overlijdensregisters van de gemeente Zeelst, 1811-1921 (per jaar). Daarnaast zijn ook de tienjarige tafels te raadplegen.

MEDEDELING

Hierbij willen wij U graag attent maken op enkele aanwinsten van archieven, die van belang zijn voor het regionaal-historisch en genealogisch onderzoek en die op de studiezaal van het **Streekarchief Zuid-Oost Brabant, rayondepot Oirschot**, Torenstraat 1, Oirschot ter inzage zijn:

Veldhoven c.a.

- Oud-rechterlijk archief van de in de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem verenigde dorpen, 1614 - 1811.

Archieven van de in Veldhoven geresideerd hebbende notarissen, 1651 - 1895.

- Registers van de Burgerlijke Stand van de voormalige gemeenten Oerle, Zeelst en Veldhoven-Meerveldhoven, 1811 - 1921.

- Bevolkingsregisters van de voormalige gemeenten Oerle, Zeelst en Veldhoven-Meerveldhoven, c.a. 1830 - 1921 en de gemeente Veldhoven c.a. 1921 - 1930. Deze registers, waarop alfabetische klappers zijn vervaardigd, zijn enkel door middel van microfiches raadpleegbaar.

Oirschot - Best

- Oud-rechterlijk archief van Oirschot, 1463 - 1811.

- Archieven van de in Oirschot en Best geresideerd hebbende notarissen, 1556 - 1895.

De redactie.